

LIPPAI TAMÁS: PIHENO

A dobos és felesége, a dobosné

Új név a szovjet irodalomban Jevgenyij Popové, a fiatal szibériai író, akinek elbeszéléseit mindössze egy-két esztendeje közlik a folyóiratok. Közvetlenül halála előtt, Vaszilij Sukšin, a kiváló író-színész-rendező mutatta be ajánló sorával a szovjet olvasóknak, a Novij Mir című folyóiratban. Alábbi írását Havas Ervin fordította magyarra.

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer a földön egy csön-des, rokkant asszony, s vele együtt egy fürge-mozgékony dobos a gyászzenekarból.

Az asszony a férjével történetünk idején a Kazah Köztársaságban, Karaganda városban lakott, s naponta autóbusszal járt munkába. Egyszer az autóbussz motorja lefulladt, éppen a vasúti átjáróban, ahol a sínen vonat közeledett.

A vonat nekirohant az autóbussznak és fölpriritotta. A dobosné kirepült az úlérről.

Repülés közben egy megvasalt csizma betörte a fejét, koponyacsontja elbujt a bőr alól, s ettől kezdve örökösén morgogott-dünyögött magában, s állandóan egyetlen könyvet olvasott. A könyv történetesen Raszul Gamzatov „Hegyilakók” című regénye volt, amelyben az emberek közötti új viszonyokat írta le Dagesztánban, s azt a harcot, amely a köztársaságban a női egyenjóságért folyt.

Ezt a könyvet közvetlenül sérülése után, a kórházi kioszkban vásárolta, és soha többé nem vált meg tőle.

Télen a vaskályhán átdudált a szél, de belül fényesen égett a tűz. Nyáron az apró kertben kivrágott a zelinicemeggy, mézzel telt a levegő. Igaz, a dobos ivott, egyre ivott, az asszony pedig folytonosan dünyögött magában. Szép asszony volt, fekete hajú, karsú.

A dobos, azonkívül, hogy dobolt, a környező tárgyak szilárdságát tanulmányozta. Azon kecségt, hogy nincsenek a földön szilárd testek. S ha van is valami hasonló, mindig akad még keményebb tárgy, amely megsemmisítheti az előbbi.

— Hiszen, ha nem így volna, akkor nem tört volna be a fe-

jed a vasalt csizmától — mondta feleségének, aki egyetértett vele. Kutatásai sikertelensége miatt a dobos mind többet és többet ivott. Egyszer, végső elkéskedésében kezet emelt a legszembetűnőbbre: megragadta a dobos és elkezdett ugrálni rajta. Hogy kipróbálja.

Az asszony az ágyon ült. Hallgatagon ült az ágyon, kedvenc könyvét olvasta. A sarokban kézműs fűgött, alatta szemetesvödör árváskodott.

A dobos pedig egyre csak ugrált, ugrált, apró termetű volt, kissé kövérkés. Ugrált, ugrált és beszakította a dobos — életét kenyerét, táplálóját.

Ekkor szörnyen elkecseregett, az pedig rossz tanácsadó. Az asszonyt vádolta, hogy tönkretette az életét.

— Ha nem lennél a nyakamon, régen a Nagy Színházban játsznék. Összetöröm a csontodat.

A csön-des asszonyka nagyon megijedt. Fogta a könyvét és kiszaladt az utcára.

Ejszaka volt, a lámpák alig pislákolnak, csak az tudott futni, akit a kétségbeesés kerget.

A dobos fölfogta a helyzetet, elszégyellte magát. Amúgy borostásan kiment a kúthoz, levetkőzött, leöntötte magát hideg vízzel, azután visszament a házba és fölhasított a dűnyha huzatát.

Amikor minden tollpíhében furdott, elment, hogy megkeresse a dobosnét.

Egy földhányás mögött talált rá. Reszkettett a félelemtől, ahogy a sötétből a sötéte bámult.

— Mitől félsz, ostoba? — mondta a dobos, aki fürge volt.

— Nem vágyok bekenve se szurokkal, se mézzel. Leöntöttem magam vízzel, hogy könnyebben megmosdathass. Meg akarsz mosdatni?

— Akarom — válaszolta az asszony. — Elbujt a földhányás mögül és mormolta: — Akarom, akarom, akarom.

Visszatértek a házba. A dobos átölelte a dobosnét. Az asszony egy nagy tartályban vizet melegített. Beleöntötte a teknőbe és elkezdte mosdatni a dobos.

Az pedig ült a teknőben és szájából szappanbuborékokat eregetett, hogy a dobosné se sírjon, hanem nevéssen.

JEVGENYIJ POPOV

Erdel Ferenc mondta: a nagy számú és rangos összetételű Szeged városi értelmiség még nem feltétlenül kultúrateremtő közösség is. Hogy miért nem? Az okok messze ágaznak szinte kibogozhatatlanul, öröklött szükségszerűségek éppúgy hatnak bennük, mint újabkori rossz beidégződések.

Idegen? Gyűtment! Persze, így véletlen és talán igazságtalan a fogalmazás, de valamit megsejtet a lényegből: idegen mag nehezen találja meg itt a termótalajt, hogy gyökeret érszen, van aki — ha nem itt látta meg a napvilágot — élete végéig termékenyítőleg hat is munkája idegen test marad, ha még oly a közösségre. Így volt ez mindig? Nem tudom. Mindenesetre, egy intézményt, amely működésének ötvenes évfordulójához érkezett — ez idő alatt már rangot, s nem is akármilyet szerezve magának a nemzetközi fórumokon — a város irodalmi folyóiratában így jellemzett két — ugyancsak nem helybeli — író: „A Szegedi Biológiai Központ ugyanis a maga félezres létszámával és a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyével, külön világot alkot Szeged közösségében, amit időnként szemére is vetnek a város vezetői.”

Kezdetben volt az egyetem. Ismét idéznem kell, ezúttal Márta Ferencet, a JATE volt rektorát, jelenleg az MTA főtitkárát: „Hazánkban a felszabadulás előtt jelentős kutatások az egyetemen, egy-két kutatóintézetben, valamint egy-egy nagyobb ipari vagy mezőgazdasági tőkés üzemből folytak.” Így igaz ez Szeged esetében is, de ne feledjük, hogy itt az egyetem is csak hosszú áhítozás után, a húszas évek elején kezdhetette meg működését, s nem tudom, megkockáztathatom-e a gyanút, hogy még ma sem igazán szerves része a város életének... Hogy kinek a hibájából, nem feladatunk kutálni, de a „cui prodest”, a „kinek az érdeke” kérdésre csak egyértelmű lehet a felelet: senkinek sem érdeke, sőt. De hadd folytassam még három mondat erejéig a fent idézett szöveget: „...még lehetne javítani az egyes, azonos részterületen dolgozó kutatóhelyek közötti együttműködést. A Szegeden levő kutatóbázis négy főhatóság — a Magyar Tudományos Akadémia, Oktatási Minisztérium, Egészségügyi Minisztérium, Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium — irányítása alatt működik... Ezek a kutatóhelyek tudnak egymásról, bizonyos kapcsolatok is vannak, de az ésszerű munkamegosztás lehetőségei még távolról sem mondhatók kihasználtak...”

A Szegedi Biológiai Központ és a két egyetem 1972 áprilisában együttműködési szerződést kötött egymással, s ennek pontjai részletekbe menő alapossgal kiterjedtek „...minden, a szerződő felek munkájában lényeges területre, elsősorban a tudományos-oktatási és továbbképzési, gazdasági, politikai, személyzeti kérdésekre”. Kérdés azonban, hogy lehet-e igazságos szerződés nem egészen egyenrangú felek között? Mert az, úgy hiszem, nyilvánvaló, hogy az egyetem, mint szervezet, dologi ellátottság, feladatokkal való megterhelés szempontjából szegény rokon az SZBK elegáns és a nemzetközi standardnak is megfelelő új felszereltségéhez, és az ott dolgozók

Szerződést kötöttek

Gondolatok a Szegedi Biológiai Központ és a szegedi felsőoktatás kapcsolatáról

TUDOMÁNY

kutatáscentrikusságához képest. A válasz mégis pozitív. Sok tekintetben segíthetnek — és segítenek is — az egyetemnek: könyvtári szolgáltatásokkal, izotóppal, elektronmikroszkóppal, a számítóközpont munkakapacitásával, sőt az SZBK UNESCO-tanfolyamaiba való bekapcsolódással is akkor, ha egy-egy külföldi olyan témára jelentkezik, amellyel csak ott foglalkoznak.

Mégis indokoltnak látszik a kíváncsiság, vajon hogy fejlődött az elmúlt években az SZBK és a felsőoktatás kapcsolata? Ha a már említett együttműködési szerződésben foglalt ajánlatokat nézzük, a válasz megnyugtató lehet, bár erről a vélemények megoszlanak. Van, aki úgy érzi, a sokasodó és kölcsönös segítségnyújtás, együttműködés kielégítő, van aki úgy véli, sok még a szabad és kihasználhatatlan kapacitás. Mindenesetre, a legközelebbi több szerződés is csak akkor ér valamit, ha tartalommal telítődik, jelen esetben megfelelő személyi kapcsolatokkal.

Ahogy a jó kereskedelemben, úgy a tudományos együttműködésben is akkor van harmonia, ha a kínálat-kereslet mérlegének nyelve minél kisebbet moccan. Nézzük tehát, hogy mit kínál az SZBK? Mindenekelőtt „fölfedi lapjait”, ami azt jelenti, hogy a tudományos tervekben rögzített kutatási feladatokat — a kölcsönösség elve alapján — rendelkezésre bocsátja, ugyanezt teszi az alkalmazott új metodikákkal, a beszerzésre tervezett nagyobb berendezésekkel, folyóirat-rendeléseivel. Szakmai előadásokra biztosítja a nyilvánosságot, az előadók kölcsönös meghívását, de szorgalmazza egymás megsegítését műszerekkel, szervizszolgálatokkal és egymás helyiségeinek, könyvtárának használatával is. Végül — s talán ez a pont látszik mindkét oldalról a legfontosabbnak — a Központ aktívan bekapcsolódik a két egyetem hallgatóinak oktatásába: előadókat biztosít kívánság szerint, segíti a tudományos diákköri munkát, s az érdeklődőket bevonja a kutatásba. (Eddigi évi átlagban a JATE-ről 25, a SZOTE-ről 15–20 egyetemista vette igénybe ezt a lehetőséget, ezek fele a tudományos diákköri munka keretében, a többiek a szokásos szakdolgozathoz szükséges munkát végezték itt.) Ezenkívül mind a négy intézetben évente 3–4 speciálkollégiumot hirdetnek, s az adott téma legjobb ismerői gyakorlati kurzusokat is vezetnek. Az eddig tapasztaltak szerint a tudományegyetemmel zökkenőmentesebb az oktatási kapcsolat, a biológus hallgatók órarend szerinti idejüket töltik az intézetekben, míg az orvostanhallgatók jobban magukra vannak hagyatva, az eltérő

profilú tanszékek miatt összefogásuk nehezebb, sok az órarendi probléma, a szervezeti nehézségek. Ha az egyetemnek nem igénylik a közös oktatási lehetőségek intenzívebb kihasználását, miért szorgalmazza ezt az SZBK? Valamiféle altruizmus, önzetlen jószág készíti erre?

Alföldi Lajos, a genetikai intézet vezetője, megbízott főigazgató véleménye szerint egyáltalán nem. Az Akadémia részéről ugyanis követelmény, hogy dolgozói az oktató, tudománynépszerűsítő munkából is kivégyék a részüket, ez minősítő lapjukon is fel van tüntetve. Ezért is szeretnék bővíteni hatókörüket, bevonva a kémikusokat, a matematikusokat is. Ezen túlmenően a kutatók egyéni érdeke is megkívánja, hogy minél szélesebb körben s másfajta minőségben is élő közegben mozogjanak. Talán éppen ezért merült fel a szükségessége a négy évvel ezelőtti szerződés keretei kitágításának, újraértékelésének. A tervezett új szerződésben specifikálni kívánjuk az eddigi életképes együttműködést. De saját malmukra hajtják a vizet azzal is, ha a leendő szakmai utánpótlásnak a legjobb gyakorlati és elméleti indítást igyekeznek biztosítani, s ez még akkor is kifizetődik, ha — és ez természetesen — az egyetem legjobb hallgatóit magának szeretné megtartani.

Remélhetőleg nem jellemző, de mégis meg kell említeni azt a kifogást, amellyel az egyetem KISZ-bizottsága illetve azt a hangnemet, munkastílust, kötetlenebb szemléletet, amelyet az egyetemi hallgató az SZBK valamelyik munkahelyén, megkóstolva az egyetemi kötöttebb légkört, oda visszatérve azt kifogásolja, vele konfliktusba kerül. Ne kerüljessük a forró kását: bizony, nagyképséggel valódnak egyes fiatalokat. Pedig csak arról van szó, hogy míg a Központ bármely intézetében — kutatókóri lévén szó — nem szükségeszerűen és hivatalból a vezető a „legjobb fej”, addig az egyetem sokkal inkább a tekintélyelvűség uralkodik. Ez az oka az utóbbi alá-főle rendelt munka- és emberi kapcsolataival szemben az előbbi oldottabb, ha tetszik, demokratikusabb légkörének. Stílusbeli különbség ez csupán, az ftőlőképesség kifejlődése szempontjából pedig még szerencsés helyzetben is van az a szegedi diák, aki választott szakmájában látókörét az egyetem nyújtotta lehetőségeken túl is szélesítheti. Persze, ez a kérdésnek csak elméleti oldala. S egészen biztosan nem kellene ennyi szót vesztegetni rá, ha a kutatással és oktatással foglalkozók között még több lenne a személyes kapcsolat, hiszen mindkét hivatás több, mint napi nyolcórás elfoglaltságot jelentő munka: hivatás.

Összefoglalva: papírforma szerint a kapcsolatok kielégítőek, a szerződésben meghatározott együttműködés jó, s feltehetően még jobb lesz az új egyezményben. Miért, hogy mégis úgy érzem: lehetne másképpen, jobban, még hasznosabban? Vajon, ha megkérdeznénk az intézetben dolgozókat, van-e a szakmai kapcsolatokon túl másfajta kötődésük is a városhoz, mit felelnének? Érdekeljük egymást eléggé? Odafigyelünk egymás munkájára, gondolataira, gondjaira? Nem párhuzamos egyenesekként futunk egymás mellett?

A Biológiai Központ nyitva áll. Kapui is — előzetes bejelentés után felnőtt csoportos látogatást fogad — az ott dolgozók is, hogy „kultúrateremtő közösségé” válik-e Szeged értelmisége, az a fenti kérdések megválaszolásán is múlik.

KULKÁ ESZTER

Az utolsó lehetőség

— Nem volt időd otthon megmondolni?!... —